

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.68>

WPLYW TECHNOLOGII BLOCKCHAIN NA ORZECZNICTWO SĄDOWE

Oleksandr Salomoniuk

*aspirant Katedry Teorii Państwa i Prawa
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-4879-9486
solomoniuk777@gmail.com*

Adnotacja. W artykule zbadano i ujawniono istotę technologii blockchain i jej potencjalne zastosowanie we wdrażaniu orzecznictwa sądowego. Podkreślono cechy wdrożenia technologii blockchain podczas wykonywania praktycznej działalności sądowej. Zaproponowano opcje zastosowania technologii blockchain w tworzeniu prawa sądowego, co może pomóc w ujednoczeniu praktyki sądowej w niektórych kwestiach prawnych i stanowisk prawnych sądów wyższej instancji, które zawierają interpretację określonej normy prawnej. Podczas pisania artykułu zastosowano metody analizy, syntezy, prognozowania, wtórnego przetwarzania informacji. Stwierdza się, że w najbliższej przyszłości można oczekiwać, że w różnych sferach publicznych pojawią się nowe projekty oparte na blockchain.

Słowa kluczowe: blockchain, orzecznictwo sądowe, technologia informacyjna, sądownictwo, decentralizacja, sędzia.

IMPACT OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY ON JUDICIAL LAW-MAKING

Oleksandr Solomoniuk

*Postgraduate Student at the Department of Theory of State and Law
National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-4879-9486
solomoniuk777@gmail.com*

Abstract. The article examines and reveals the essence of blockchain technology and shows its application in the implementation of judicial law-making. Features of the implementation of blockchain technology during judicial practice are highlighted. Variants of the use of blockchain technology in judicial law-making are proposed, which can contribute to the unification of judicial practice on certain legal issues and legal positions of higher courts, which contain the interpretation of a specific legal norm. During the writing of the article, methods of analysis, synthesis, forecasting, and secondary processing of information were used. To conclude that in the near future it is possible to expect that new blockchain-based projects will appear in various social spheres.

Key words: blockchain, judicial law-making, information technologies, judicial system, decentralization, judge.

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН НА СУДОВУ ПРАВОТВОРЧІСТЬ

Олександр Соломонюк

*аспірант кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-4879-9486
solomoniuk777@gmail.com*

Анотація. У статті досліджується та розкривається сутність технології блокчейн та її потенційне застосування при здійсненні судової правотворчості. Освітлюються особливості реалізації технології блокчейн під час здійснення судової практичної діяльності. Зaproponовано варіанти застосування технології блокчейн у судовій правотворчості, що можуть допомогти з уніфікацією судової практики з окремих правових питань і правових позицій судів вищої інстанції, в яких міститься трактування конкретної правової норми. Під час написання статті були використані методи аналізу, синтезу, прогнозування, вторинної обробки інформації. Робиться висновок про те, що в найближчому майбутньому можна очікувати, що в різних суспільних сферах будуть з'являтися нові проекти на базі блокчейну.

Ключові слова: блокчейн, судова правотворчість, інформаційні технології, судова система, децентралізація, суддя.

Вступ. У зв'язку із стрімкими змінами суспільних відносин, які безпосередньо пов'язані з розвитком інформаційних технологій, а також, враховуючи сьогоденні реалії (війна, економічна криза, пандемія COVID-19), питання використання інформаційних технологій у державних установах, включаючи національні суди, входить до найбільш обговорюваних, найбільш потребуючих аналізу та дослідження не тільки в Україні, а й в усьому світі. Розвиток інформаційних технологічних сфер, а також їхнє застосування розповсюджується, як на технічні та рутинні функції, так і на вирішення складніших завдань, а інформаційні системи стають середовищем здійснення, зокрема, судових процесуальних дій. Сучасні інформаційні

технології дозволяють знаходити альтернативні способи вирішення спорів, у тому числі й судових спорів. Впровадження новітніх інформаційних технологій, як безпосередньо в організацію (роботу) судочинства, так і здійснення судової правотворчості є важливим інструментом модернізації (вдосконалення) судової системи та важливим викликом сьогодення.

Сучасні комп'ютерно-програмні та інформаційні технології щодня (навіть можна сказати погодинно) інтенсивно розвиваються та вдосконалюються. Аналізуючи наявні реалії, можна звернути увагу на те, що у вітчизняному та світовому інформаційному просторі набирає популярності («хайпу») така передова технологія сучасності як блокчейн (анг. Blockchain, “Block chain” від “block” – блок, “chain” – ланцюг). Терміни «блокчейн» часто поєднують із такими термінами як «криптовалюта» та «майнінг» і до яких середньостатистичний українець ставиться з насторогою, хоча перша робота над блокчейном, або ж криптографічно захищеним ланцюгом блоків, була описана ще у 1991 р. С. Хабером і С. Сторнеттою.

На теперішній час вказана технологія є однією з найбільш прогресуючих і перспективних, проте й доволі суперечливою та неоднозначною, тим не менш, яка вже нині використовується в різних сферах суспільної діяльності в багатьох провідних (розвинених) країнах світу, міжнародних корпораціях і банках, включаючи й Україну.

Технологія блокчейну має на меті допомогти людям інтегруватися у світову економіку, монетизувати власну інформацію, захистити конфіденційність даних і забезпечити творцям компенсацію за інтелектуальну власність, проте вказане є далеко невичерпним переліком. З вказаного виникає логічне питання: чи ця технологія може допомогти державній судовій системі, в тому числі при здійсненні судової правотворчості?

Технологія блокчейн є такою, що потенційно може бути застосована судовою гілкою влади, а саме у здійсненні судової правотворчості та реалізації судочинства. Реалізація блокчейну має місце під час здійснення судової практичної діяльності, коли необхідна автоматизація рутинних дій, щоб допомогти суддям здійснювати якісніше та пришвидшене судочинство, а також спростити доступ до правосуддя широким верствам населення.

Блокчейн здатний забезпечити коректне й оперативне розв'язання різних судових завдань, що у свою чергу сприятиме підвищенню ефективності здійснення судової правотворчості. Водночас швидкий розвиток новітніх технологій, зокрема технології блокчейну, зумовлює необхідність внесення змін у міжнародне і національне законодавство та прийняття нових нормативно-правових актів. У провідних державах та в Україні включно вже працюють над питаннями визначення правового статусу технології блокчейну (криптовалюти), правового регулювання особливостей її розробки та використання. Вказане може спричинити глобальні зміни в судочинстві та у правовій системі загалом. Враховуючи вищезазначене, детального та особливого значення набуває дослідження теоретичних і практичних аспектів взаємозв'язку та взаємодії судової системи (судової правотворчості) та технології блокчейну, її природи, потенціалу та перспективних меж (векторів) застосування у процесі здійснення судової правотворчості, прогресивних правових змін і переусвідомлення права.

Мета і завдання дослідження. Метою цієї статті є розвиток теоретичних знань, узагальнення та визначення сучасного стану про потенціал, тенденції та можливі напрями використання технології блокчейну як інструмента і засобу підвищення ефективності реалізації судової правотворчості (можливо і судової системи загалом). Для досягнення вказаної мети можна сформулювати такі завдання: проаналізувати теоретичні та нормативні підходи до розуміння природи технології блокчейну, а також спірні питання, які виникають через страх нерозуміння (незнання) викликів, які виникають і пов'язуються із правовим регулюванням адаптації та використання технології блокчейну; охарактеризувати сучасний стан, основні аспекти, тенденції та розкрити потенціал застосування блокчейну в судовій системі та безпосередньо в судовій правотворчості.

Виклад основного матеріалу. Поняття блокчейну в найпростішому розумінні – це децентралізована система зберігання інформації, яка не дає змоги вносити корективи в уже зафіксовані дані (Савельєв, 2016: 19). Іншими словами, як зазначає Р. О. Стефанчук, блокчейн можна визначити як мегаблокнот (публічний цифровий розподілений реєстр), що ґрунтується на криптографічних алгоритмах і фіксує в собі інформацію про всі здійснені операції (транзакції) у цифровому просторі за допомогою створення блоків-транзакцій. Кожна така транзакція децентралізована та максимально прозора, схоронна, незмінна, а відповідно, безпечна, адже її видно і фіксується вона кожним з контрагентів, що не допускає будь-яких маніпуляцій, як-от: внесення змін, скасування, виправлення заднім числом тощо. Фактично технологія блокчейну – це цифровий конкурент для юристів на предмет суспільної довіри, який фактично виконує в цифровому просторі функції нотаріуса та судді (Стефанчук, 2018: 30).

Зміст технології блокчейн розкриває назва, що походить із двох англійських слів: block і chain (ланцюжок блоків). Тут інформація групується в блоки, а вони, своєю чергою, – в послідовний ланцюг. Записують новий блок у систему ноди (англ. node – вузол мережі блокчейн, що складається з одного або кількох комп'ютерів і є мінімальною та неподільною одиницею блокчейн-мережі), які розраховують хеш-суму (що є алгоритмом шифрування) і записують її в блокчейн, пов'язуючи з попередньою. Як наслідок, блок останньої версії містить дані щодо всіх попередніх. І коли хтось утрутиться в систему, наприклад, змінить інформацію в одному з блоків, останній просто «зламається»: зміниться хеш-сума, і весь ланцюжок стане невалідним. Якщо в дані не вносилися зміни, то ноди підтверджують їх валідність і блоки зберігаються у блокчейн.

Технологія блокчейн має чимало переваг (до вказаного можна віднести: неможливість вносити зміни непомітно або заднім числом, аудитоспроможність, децентралізація, відкритість (прозорість), відсутність

посередників, рівноправність, необмеженість ланцюга блоків), але на сьогодні також прослідковуються певні недоліки (такі як безповоротність операцій, відсутність правового регулювання, анонімність учасників, необхідність у потужній обчислювальній техніці).

Нині технологію блокчейн виокремлюють як одну з найбільш передових (трендових) технологій сьогодення, яка дає змогу відкрити дані й продемонструвати, що вказані дані не зазнали змін (різних трансформацій), не розкриваючи при цьому персональні дані користувачів. Враховуючи прозорість і незалежність від державного апарату та світових корпорацій його називають проривом XXI ст.

Впровадження блокчейну в правові процеси потребує значних знань у багатьох сферах, таких як безпека, юриспруденція, децентралізоване управління, а організації, що приймуть рішення використовувати блокчейн, будуть змушені повністю змінити свою історичну структуру, чії традиційні процеси не відповідають самій ідеї блокчейну, а також, намагаючись інтегрувати блокчейн у застарілі потоки створення цінностей і системи, можуть зіткнутися з утратою фінансування або виявити, що технологія їм не підходить (Ющенко: 2018: 269).

Враховуючи вищевказане, можна спробувати надати відповідь на зазначене питання (чи ця технологія може допомогти державній судовій системі, в тому числі при здійсненні судової правотворчості?). На перший погляд технологія блокчейну більш пристосована та застосовується для приватноправових цілей: здійснювання формування універсальних платіжних засобів, фіксації смарт-контрактів, здійснення електронної комерції, реєстрації інтелектуальної власності, інвестування у форматі ICO. Однак, на думку автора, коло суспільних відносин (проблем), які можуть бути скориговані при застосуванні судами технології блокчейну (розподілених реєстрів) є досить великим.

Основною функцією судді є здійснення правосуддя (в порядку, який встановлений процесуальним законом) з метою вирішення спору про право. Результатом цієї функції є судові рішення, яке вичерпно дає (здебільшого) однозначні відповіді за позовними вимогами, які заявлені сторонами, та підкріплюється відповідними законними та зрозумілими мотивами прийняття такого рішення. Саме такий результат є основою того, що чекають від суду громадяни, які звертаються до нього.

Як відмічає С. В. Шевчук, судова правотворчість тісно пов'язана з роллю судді, яка позначає якісні зміни в його діяльності: від «вуст, що проголошують слова закону» до «оракула права». Тобто, наприклад, «активістами» є всі судді Конституційного Суду України, які вийшли у своїх рішеннях за «буквальний» зміст конституційної норми або користуються при здійсненні конституційного судочинства не тільки граматичним способом тлумачення конституційного тексту, формулюють нові правові позиції тощо.

Судова правотворчість – особливий вид правотворчості, який є процесом здійснення судовою владою правотворчої функції в поєднанні з її правозастосовною та інтерпретаційною функціями при розгляді конкретної справи; результатом таких дій є правоположення, що містяться в сформульованих судом рішеннях, які мають обов'язкову силу не тільки для сторін у справі, але й для інших суб'єктів права відповідно до закону або в силу принципу ієрархічності судової системи (обов'язковість рішень вищих судів для нижчих або їх переконливість при розгляді аналогічних справ) (Шевчук, 2008: 100).

Судова правотворчість має свої особливості, які полягають, по-перше, в тому, що її суб'єктами виступають суди як органи державної влади, від імені яких діють судді, які входять до складу певного суду (загальної або конституційної юрисдикції). По-друге, в тому, що вона здійснюється як додаткова функція суду, адже основним призначенням будь-якого суду є розгляд правових спорів шляхом правозастосування, а не створення нових норм шляхом правотворчості. І по-третє, в тому, що вона має бути санкціонована з боку вищого представницького органу державної влади певним чином, як правило, шляхом видання спеціального закону (або шляхом мовчазної згоди парламенту і своєрідним правовим звичаєм – як це має місце у правовій системі Великобританії).

Таким чином, поєднання двох сторін, таких як технологія блокчейн та судова правотворчість – це еволюційний процес, який може сприяти покращенню використання їх для функціонування судово-правових відносин.

Основою та ключовим критерієм правового регулювання технології блокчейн є рівень поблажливості (лібералізму) в державі. Проблеми правового регулювання полягають у відсутності розуміння, яка система регулювання буде ефективною та дієвою.

Відносини з приводу технології блокчейн мають регламентуватися юридично для того, щоб сторони розуміли, які результати зумовлять ці відносини. У такому разі ефективність застосування такої технології зростає у багато разів. Технологія блокчейн будується на ідеї свободи, що є основою ідеології демократичної держави. В основі судової системи та судової правотворчості, а також в ідеї функціонування блокчейн технології та в ідеї демократичної держави (в обох випадках) найціннішими є свобода людини та її права.

Відповідно до зазначеного вище, справжню незалежність суддів у великій кількості суперечок може забезпечити технологія блокчейн, а саме: розподілення реєстрів. Тобто місце вирішення спору матиме значення лише в малій кількості спорів, в основному вже визначених винятковою підсудністю. Враховуючи те, що суддя в обов'язковому порядку не повинен сприймати інформацію безпосередньо, з метою уникнення пізнавальних спотворень, за великої кількості цифрових доказів, найчастіше не має різниці, де саме перебуває суддя, який ухвалює рішення. Особливо якщо сторони спілкуються з суддею дистанційно або не спілкуються зовсім, як у спрощеному провадженні.

Це означає, що частина суперечок, яка не вимагає присутності сторін, може вирішуватися абсолютно будь-яким суддею (суддями), оскільки полягає у виборі аргументованої позиції однієї зі сторін та правової

мотивації свого вибору. Професор Р. Саскінд, розглядаючи можливість розгляду онлайн-спорів, відмічає, що посадові обов'язки онлайн-суддів істотно відрізняться від посадових інструкцій традиційних суддів, тобто зміна профілю діяльності може призвести до більшого розмаїття всередині судової системи (Susskind, 2019: 147).

Також судові рішення судді можуть бути зафіксовані в системі розподілених реєстрів і де в разі оскарження буде розглянуто колегіально. Тобто шляхом одноосібного голосу суддів випадково обраної колегії вищої інстанції (з непарним складом) кожен суддя може виступити за позицію скажника або за позицію, яка аргументована суддею першої інстанції. Вказане дозволить уникнути тиску, як зі сторони колег, так і зі сторони учасників судового процесу (сторін), тобто як результат, дозволить забезпечити повну рівність під час обговорення судового спору.

Технологія блокчейн дозволить у відкритому доступі зафіксувати момент вирішення суддею справи та його мотиви, а також автоматично розрахувати результат розгляду в будь-якій судовій інстанції. Запропонований механізм підійде для будь-якої моделі перевірки як апеляційного, так і касаційного порядків. Якщо вимога обґрунтованості судової постанови зазнає змін у зв'язку з можливістю достовірно встановлювати більшу частину фактів стосовно суті судової справи, сам перегляд судових постанов буде передусім підлягати перевірці застосування права та перевірки висновків, які суди попередніх інстанцій зробили, спираючись на запропоновані сторонами факти, що існують у базах даних.

Стосовно судової правотворчості, технологія блокчейну може допомогти з уніфікацією судової практики з окремих правових питань і правових позицій судів вищої інстанції, в яких міститься трактування конкретної правової норми. Вказане допоможе суддям по всій країні збагачувати аргументами вирішення конкретної судової справи, крім того запропонована ними аргументація/тлумачення були підтримані суддями вищих інстанцій. Деревоподібний ланцюжок розподіленого реєстру достовірно дозволить встановити походження вмісту кожного блоку (стадії розгляду) та автора тлумачення.

Безпека в технології блокчейн забезпечується через децентралізований сервер, в якому відображаються зазначені мітки часу, та однорангові мережеві з'єднання. У результаті формується база даних, яка управляється автономно, без єдиного центру. Це робить ланцюжки блоків досить зручними для реєстрації подій (наприклад, фіксації судових документів, протоколів проведених слідчих дій, отримання рішення суду про обрання або продовження запобіжного заходу, внесення медичних записів) та операцій з даними, управління ідентифікацією та підтвердження справжності джерела.

Таким чином, переваги, які представляє технологія блокчейн у разі її використання в судовій правотворчості, бачиться велика кількість. За допомогою вказаної технології може підвищитися рівень гласності без втрати конфіденційності даних, зменшиться судова тяганина, знизяться терміни судових розглядів, в оперативному порядку вирішуватимуться питання застосування трактованих норм судів вищих інстанцій, які пов'язані схожими обставинами справи та підвищиться якість судочинства.

Блокчейн у судовій правотворчості – це розподілений реєстр, який заснований на криптографічних алгоритмах, що містить базу найновіших трактованих суддями нормативно-правових актів, а також містить інформацію про всі раніше здійснені судові процеси і носить децентралізований характер. Вказане звучить доволі складно, але для пересічного користувача варто знати те, що блокчейн надає можливість виключити підробку або зміну інформації, шахрайство, порушення майнових прав, а також вказана технологія надасть суддям уніфікувати судову практику та у пришвидшений спосіб заповнювати правові колізії.

По-суті, блокчейн це як цифровий суддя, тобто реєстр судових рішень зберігається не в реєстроутримувача, а в усіх учасників системи і кожен раз при будь-яких судово-процесуальних змінах автоматично оновлюється, зберігаючи початкову інформацію.

Так, наприклад, Дубайський міжнародний суд, що займається цивільними і торговими спорами у фінансовій галузі, планує запустити «Суд блокчейна». Завдяки цій системі виконання документообігу вручну буде усунуто, що призведе до підвищення ефективності роботи (Буяльська, 2018: 1).

Введення в судову систему технологію блокчейн, у широкому значенні, можна назвати оцифрізацією права. Проте потрібно розуміти, що оцифрізація права це не тотальна заміна суддів та всіх судових механізмів на інформаційні технології, а лише допоміжний засіб, який дозволяє суддям досягти цілей, які передбачені законодавством. Це зумовлюється тим, що в судовому процесі для досягнення певної мети важливу роль відіграє суб'єктивна оцінка ситуації, що склалася «внутрішнім переконанням». Тому оцифрізація правових відносин має контролюватись і якоюсь мірою підкорятися людині. На сучасному етапі розвитку суспільства блокчейн, нейронні мережі повинні стояти на другому місці за ієрархією значимості в судочинстві після судді.

На підставі висвітленого вище можна дійти висновків, що на теперішній час існує мало проєктів, які неможливо реалізувати без технології блокчейну. Його використання дає змогу в одних випадках скоротити час, в інших – збільшити прозорість і довіру до системи (в цьому випадку до судової системи), а також скоротити витрати на процеси.

Поява технології блокчейн дасть поштовх розвитку судочинству, усунення адміністративних бар'єрів, а також оптимізації та підвищення ефективності судового управління і здійснення судової правотворчості. Технологія блокчейн є сукупністю певних принципів, на основі яких повинна будуватися оптимальна система для вирішення поставлених завдань. При цьому ця система значно зекономить ресурси і навіть час здійснення судочинства. Також необхідно прийняти законодавчі акти, що регулюватимуть діяльність

у судовій галузі, яка буде заснована на платформі блокчейн, і навіть визначити міру відповідальності, при скоєнні неправомірних дій і помилок з допомогою цієї технології.

Окрім того, слід зазначити, що Україна входить до лідерів із впровадження технології блокчейн як у державному, так і приватному секторах (земельний реєстр, електронні торги, реєстр прав на нерухоме майно, відкрита платформа електронної демократії, банківський сектор, електронне врядування тощо). Впровадження вказаної технології розподіленого реєстру розпочалося у 2016 р. і поступово набирає обертів. Звідси слідує, що в найближчому майбутньому можна очікувати, що в різних суспільних сферах будуть з'являтися нові проєкти на базі блокчейну.

Список використаних джерел:

1. Буяльська К. А судді хто? – як блокчейн може вплинути на автоматизацію судочинства. 2018. С. 1. URL: <https://cryptotexty.com/automation-of-legal-proceedings>
2. Савельев И. Е. Технология blockchain и ее применение. Прикладная информатика. 2016. С. 19.
3. Саскінд Річард. Online Courts and the Future of Justice. Oxford University Press, Inc. 2019. С. 147. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198838364.001.0001>
4. Стефанчук Р. О. Інформаційні технології та право: quo vadis? Право України. 2018. № 1. С. 30–50.
5. Шевчук С. В. «Концепція суддівського активізму» у контексті судової правотворчості. Юридичний журнал. 2008. № 12. С. 100–105.
6. Ющенко Н. Л. Розвиток блокчейн-технологій в країні та світі. Економіка та управління національним господарством. 2018. № 19. С. 269–275.

References:

1. Buialaska, K. (2018). A suddi khto? – yak blokchein mozhe vplynuty na avtomatyzatsiiu sudochynstva [And who are the judges? – how blockchain can affect the automation of judicial proceedings]. URL: <https://cryptotexty.com/automation-of-legal-proceedings> [in Ukrainian]
2. Savelev, Y. E. (2016). Tekhnolohiya blockchain y ee prymenenye. [Blockchain technology and its application]. Prykladnaia ynformatyka. P. 19. [in Russian]
3. Richard Susskind (2019). Online Courts and the Future of Justice. Oxford University Press, Ins. P. 147. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198838364.001.0001> [in American]
4. Stefanчук, R. O. (2018). Informatsiini tekhnolohii ta pravo: quo vadis? [Information technologies and law: quo vadis?]. Pravo Ukrainy. No. 1. P. 30–50. [in Ukrainian]
5. Shevchuk, S. V. (2008). “Kontseptsiiia suddivskoho aktyvizmu” u konteksti sudovoi pravotvorchosti [“Concept of judicial activism” in the context of judicial law-making]. Yurydychnyi zhurnal. No. 12. P. 100–105. [in Ukrainian]
6. Yushchenko, N. L. (2018). Rozvytok blokchein-tekhnologii v kraini ta sviti [Development of blockchain technologies in the country and the world]. Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom. No. 19. P. 269–275. [in Ukrainian]